

Zbirka pokućstva

Etnološka studija dr. sc. Zvezdane Antoš, muzejske savjetnice i voditeljice Zbirke pokućstva u Etnografskom muzeju u Zagrebu ima više odlika. Odlikuje ju visoka stručnost i profesionalnost, kompleksnost i temeljitost, komparativnost i šira kontekstualna obrada tematike, koja uključuje interdisciplinarnu pogled etnologije, kulturne antropologije i muzeologije. Dr. sc. Zvezdana Antoš predstavlja sadržaj jasno i stručno uz analitički slojevit argumentaciju i artikulaciju. Studija je rezultat autoričinog dugogodišnjega dubinskog proučavanja tematike Zbirke, njezinoga bogatog predmetnog fundusa i pratećeg gradiva, kako na teorijskom i znanstvenom, tako i na praktičnom nivou, prije svega na terenskim istraživanjima provedenima u različitim dijelovima Hrvatske. Kolegica Antoš je voditeljica Zbirke 26 godina; u studiji navodi da zbirku detaljno stručno poznaje, da ju razumije kao živ i fluidan fenomen te ju promatra u kontekstu vremena i društva u kojemu je nastala. Zato je ovaj rad ne samo odlična analitička i stručna studija muzejske zbirke, nego i odličan primjer suvremene obrade muzejske građe koju autorica interpretira na aktualan i suvremen muzeološki način.

Tekst dvojezične knjige *Zbirka pokućstva* (na hrvatskom jeziku s potpunim prijevodom na engleski jezik) ima dosljednu strukturu uz raščlanjen problem na 262 stranice, a podijeljen je u sedam ključnih poglavlja. Posebno i uvodno poglavlje namijenjeno je kritičkom predstavljanju relevantne literature i izvora te metodologije rada na dosadašnjim istraživanjima pri obradi i dokumentiranju tematike Zbirke. Zatim slijede poglavlja *Narodni stil*, *Narodna umjetnost kao originalni likovni izraz*, *Stilski utjecaji i simbolika predmeta*, *Razvoj muzejske zbirke pokućstva* i poglavlje *Izlaganje predmeta iz zbirke*, u kojima autorica analizira zbirku kroz temeljna etnološka, kulturnoantropološka, umjetnička i muzeološka pitanja. Studiju zaokružuje katalog predmeta uređen u smislenu izabrane tematske cjeline koje su predstavljene kroz različite priče i relevantne referencije. Dodatnu dokumentarnu i cjelovitu vrijednost izdanoga djela obogaćuju autorske fotografije muzejskih predmeta i njihovih detalja Gorana Vranića i Nine Koydl te fotografije interijera Petra Strmečkog i iz Fotoarhive Etnografskog muzeja. Na kraju, grafičkim i likovnim oblikovanjem Viola Šebalj je stvorila cjelovitu, estetsku i transparentnu vizualnu sliku.

Razrada muzejske građe kroz viđenje tzv. narodnoga stila, narodne umjetnosti i njezine simbolike smješta zbirku u društveno-politički kontekst. Tekst tumači važnost i značaj muzejskih predmeta za dizajn i isticanje nacionalnih identiteta na kraju 19. i početku 20. stoljeća. U tom su području umjetničke zbirke etnografskoga materijala, prije svega pokućstva i tekstila, imale domoljubnu i nacionalnu ulogu, a bile su i izlagane na međunarodnim svjetskim izložbama. Upravo je narodna kultura postala važnim elementom za oblikovanje nacionalnog identiteta, a predmeti iz zbirke su shvaćeni kao objekti nacionalnog identiteta. Narodni stil se pri izradi

Slika 1. Promocija kataloga u Etnografskom muzeju u Zagrebu, 20. listopada 2022.
(s lijeva na desno: članovi orkestra Ansambla *Lado*, Goranka Horjan, Zvezdana Antoš, Olga Orlić,
Tanja Roženberger), foto: Nina Koydl

pokuštva predstavlja dekorativnim elementima, pri čemu su upotrebljavane različite tehnike ukrašavanja, rezbarenja, perforacija i tradicionalni motivi seljačkoga baroka. Zbirku autorica tako definira i likovnim simboličkim jezikom te ističe da je namještaj kao ukras svakoga doma imao ujedno i simbolička značenja znakova, ukrasa i ureda, odnosno simboličku i intimnu ulogu, te je na taj način definirao društveni status vlasnika i njihov način života. Svaki predmet u zbirci predstavlja čovjeka koji je taj predmet kupio, sačuvao i upotrebljavao.

Od iznimne je važnosti muzeološka obrada građe koja je prikazana u uvodnom poglavlju te u poglavljima *Razvoj muzejske zbirke namještaja* i *Izlaganje predmeta iz zbirke*. Autorica je uz opću stručnu i znanstvenu literaturu te pisane i slikovne izvore proučavala i prve muzejske inventarne knjige te zapise iz dokumenata te je na taj način uporabila kontekst muzejske dokumentacije. Time rad skreće pozornost na vrijednost i važnost muzejskoga dokumentacijskog sustava koji ima skup različitih informacija o građi, kao i o njezinom nematerijalnom dijelu, posebno važ-

Slika 2. Promocija kataloga *Zbirka pokućstva* na Interliberu na Zagrebačkom velesajmu 12. studenoga 2022. (s lijeva na desno: Snježana Radovanlija Mileusnić, Zvezdana Antoš, Olga Orlić), foto: Darko Antoš

nom za muzejski rad i čuvanje sjećanja. Muzeološki vidik zbirke istražen je kroz genezu i razvoj zbirke s predstavljanjem različitih načina izlaganja predmeta iz zbirke i predstavljanjem kriterija sakupljanja i muzejske politike. Muzejski predmet u djelu Zvezdane Antoš ne promatra se samo kao muzealija, nego i kao muzejski eksponat, što mu daje potpuno nova značenja i interpretacije. Građa je bila predstavljena na multimedijskoj izložbi *Pokućstvo u Hrvatskoj, etnološki pogled na unutrašnje uređenje doma*, koju je autorica priredila 1998. godine, a koju je pratio katalog, CD-ROM i bogati popratni program te je gostovala u Slovenskom etnografskom muzeju 1999. i u Schloss Museum Kittsee Burgenland 2001. godine.

Autorsko znanstveno proučavanje Zbirke pokućstva tematizira šire antropološke pojmove o kulturi svakodnevnog življenja, kulturi stanovanja, standarda, kulturi pojedinih prostora i kulturi doma. Različitim modelima tumačenja i interpretacije zbirke dr. sc. Zvezdana Antoš daje novo razumijevanje muzejskih predmeta, odnosno kada etnografski predmet nije samo neki

određeni predmet, nego određena perspektiva njegova razumijevanja. Stručni zaključci potvrđuju društvenu uvjetovanost zbirke i njezinih vrijednosti koje se neprestano mijenjaju u vremenu i prostoru te ističu nužnost promišljanja suvremenih sakupljačkih politika u razvoju zbirke u budućnosti. Predmeti su proučeni u širem društvenom i kulturnom kontekstu te se smatraju kreativnim nadahnućem, o čemu svjedoče između ostaloga suradnja s različitim fakultetima, realizirani projekti s područja dizajna i planovi za budućnost.

Ova temeljna studija osobito je značajna i u kontekstu pripreme stalnoga muzejskog postava Etnografskog muzeja. Zanimljiva bi bila usporedba građe s muzejskim zbirkama u muzejima u susjednim državama, sa zbirkama kustodijata za kulturu stanovanja Slovenskoga etnografskog muzeja i kustodijata za umjetnost i slikovne izvore, Zbirkom pokućstva Pokrajinskog muzeja u Mariboru i s drugom građom koju čuvaju drugi muzeji u europskom prostoru. Naglasak je stavljen na virtualne i digitalizirane oblike muzejske dokumentacije i komunikacije. Uz iskustvo prožeto posljedicama pandemije COVID-19 složena digitalna paradigma je stvarnost. No ne samo u pitanjima o digitaliziranoj muzejskoj građi, digitalnoj vidljivosti muzeja i raznolikim oblicima komunikacije, nego i o drugim problematičnim diskursima.

Činjenica je da se nakon pandemije muzej konačno shvaća u transformiranom – digitalnom smislu. Dr. sc. Zvezdana Antoš također prati nove trendove i u tom segmentu stručnoga rada. Zbirka će biti dostupna i *online*, dio građe je predstavljen na *online* izložbi *Škrinja puna digitalnih tajni* koja je nastala u vrijeme pandemije COVID-19, a u tijeku je priprema interaktivne platforme *Priče pokućstva – intimni prostori svakodnevice*.

Opsežno i temeljito djelo koje je izdao Etnografski muzej 2022. godine u nakladi od 200 primjeraka izniman je doprinos za dokumentaciju zbirke pokućstva i za sam Etnografski muzej kao poznavanje njegove građe i poslanja među širom zainteresiranom publikom. Kao kustosica i muzeologinja s više od 30 godina radnog iskustva, koja poznaje skrivene zamke muzejskoga rada i brojne probleme stručnog proučavanja muzejskih predmeta, studiju Zvezdane Antoš potvrđujem kao izvrstan i velik doprinos u suvremenom dokumentiranju i razumijevanju kulturne baštine.